

Lieve Dierckx, Urbanmag, 27/03/2008

Bagdad Bazaar in Antwerpse Monty

VERKNIPT, VERVALST, BEGRAVEN - KUNSTENAARS OVER KUNST IN IRAK

Lieve Dierckx

Theatermaker Hazim Kameledin en dichter Salah Hassan vluchtten jaren geleden voor het bewind van Saddam Houssein. De jonge choreograaf die hen vergezelt week uit naar Syrië toen de Amerikanen in 2003 Bagdad binnenvielen. Vanwege een lopende asielaanvraag kreeg ik na publicatie van dit artikel een verzoek voorlopig noch zijn naam, noch die van zijn gezelschap hier te noemen. Tijdens de Bagdad Bazaar in de Antwerpse Monty schetsen de drie kunstenaars elk op hun manier een bikkelhard portret van de toestand in Irak.

Via bijdragen uit verschillende kunstdisciplines, met een literaire wake en een wandeling rond het Navo-hoofdkwartier in Brussel, vertelden Belgische en Iraakse kunstenaars in drie Vlaamse steden over vijf jaar bezetting in Irak. Tg Cactusbloem organiseerde in Antwerpen Bagdad Bazaar, een multidisciplinair parcours doorheen de Antwerpse Monty. De herdenking begint met Iraakse gedichten voorgedragen vanop de foyertoog door drie heel jonge meisjes, net geen kinderen meer. Na de lezing bieden ze aan het publiek stukjes aan van een enorme bruidstaart die ze samen langs de aanwezigen dragen. Pas aan het eind van de avond wordt duidelijk wat die bruidstaart met de Iraakse bezetting te maken heeft.

Voor het zover is voert Helge Daniëls met theatermaker Hazim Kameledin en dichter Salah Hassan een gesprek over de (on)mogelijkheid van kunst in bezet gebied. Kameledin en Hassan vertellen over hun terugkeer naar Bagdad in 2003 nadat ze jarenlang in ballingschap leefden tijdens de dictatuur van Saddam Hoessein. Het langverwachte weerzien liep voor geen van beiden zoals ze gehoopt hadden. De kloof tussen wie gebleven was en wie zich verzet had bleek schier onoverbrugbaar. Wie ten tijde van Saddam bleef, had de keuze tussen recuperatie door het regime of eliminatie *tout court*. En dat lijkt intussen niet veranderd. Religieuze dictatuur vervangt de oude politieke dictatuur en de Amerikaanse bezetter heeft geen boodschap aan geëngageerde lieden met sterke stemmen die het land opnieuw aan een ziel kunnen helpen. Met andere woorden, kunstenaars die terugkeren uit ballingschap zijn niet welkom. Verraad en identiteitscrisis vatten de toestand samen – Hazim Kameledin stelt zich de vraag hoe de karaktermoord op een volk nog goed te maken is en Salah Hassan wil graag weten hoe je niet alleen een land maar ook zijn bewoners kan herbouwen.

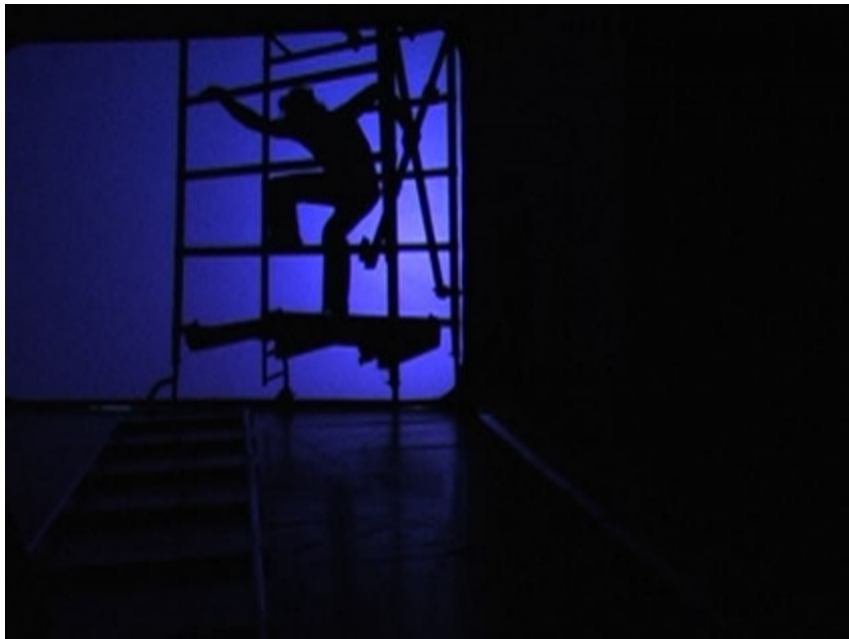
Verraad, tweespalt en broedermoord zijn ook aanwezig in het tweede deel van het programma, een choreografie voor drie dansers.

Het enige decorstuk is een rechthoekig rood tapijt dat dwars in een verre hoek van het podium ligt. Daarop twee verwrongen lichamen met ingedraaide voeten die blind en klauwend naar elkaar op zoek gaan. Het verloop is traag, je hoort hun adem. Ze grijpen in elkaar en even lijkt het of ze daarin troost vinden. Maar als ze naast elkaar rechtop zitten drukken hun ruggen de ontmenselijking uit van gevangenen aan de voet van een bewaker of van waanzinnigen in een isoleercel. De soundscape met stemmen ver voorbij de grens van het menselijke echoot hun machteloosheid.

De voorstelling toont meer ambigue relaties tussen de performers. Vooraan op het podium verandert een liefdevolle omhelzing langzaam in een wurgscène die twee dansers voor dood achterlaat. Volgens de choreograaf zou deze symboliek van twee broers die elkaar

vermoorden op een Iraaks podium niet kunnen voor de censuur. Toch toont hij ook hoop in het laatste deel van zijn choreografie. Er spreekt eendracht en een constructiever soort woede uit de synchrone wervelbewegingen van de dansers en uit de gespierde tonus van hun lijven als ze telkens opnieuw in een krachtige zithouding unisono hard op de vloer slaan.

De avond besluit met een toonmoment uit de nieuwe voorstelling van Hazim Kamaledin, *Oraal*. Op zoek naar een sprankeltje hoop voor de toekomst van zijn land komt hij uit bij de liefde van zijn moeder. Kamaledin vluchtte in 1979 uit Bagdad weg nadat hij er vanwege een kritische theatervoorstelling te maken kreeg met Sadams politie. Hij woont en werkt al zo'n twintig jaar in Antwerpen en toonde hier twee jaar geleden *VVredestad*, dat hij samen met Iraakse acteurs in Bagdad maakte. Van die voorstelling blijft vooral zijn onverwerkte woede en teleurstelling bij. In het toonmoment uit *Oraal* is er wel opnieuw de tussenruimte gekomen die nodig is voor een theatervoorstelling en dat levert sterke beelden op. Kamaledin gaat voorbij kolonisatie, dictatuur en oorlog terug naar zijn voorouders, naar de orale tradities van het marktplein. Dat is een basisgegeven in zijn voorstellingen, alleen ziet *Oraal* er in vergelijking met vorige producties veel meer westers uit. Het intensieve gebruik van camera, soundscape, projecties in real time en rollend materieel hullen de oosterse elementen in een uitgesproken transcultureel getint kleedje. Een brandende kaars op een televisietoestel bij de ingang van de zaal vervangt de welkomstthee uit zijn vroege voorstellingen. De toon is gegeven en de rol van de media in de verf gezet. De participatie en reacties van toehoorders bij de verhalen van rondtrekkende vertellers – een oosterse traditie waar Kamaledin graag aan refereert – vertaalt zich hier via de camera die de rijen toeschouwers afspeurt naar reacties en gezichten projecteert op een scherm.

Acteur Tony De Maeyer bespeelt hier voluit de fysieke acteertechnieken, gebaseerd op biomechanica, waarin hij uitblinkt. Bovenop een bewegende stelling is hij de verteller van dienst, een ‘gecensureerde cineast’ die letterlijk bezeten raakt door verhalen over zand en dzjins, en oude rituelen. Ze wringen zich uit zijn mond, eerst zoekend en hortend, daarna in een tomeloze woordenstroom. Via een kleine camera die hij als kroon op zijn hoofd draagt, gaat hij de dialoog aan met de projectieschermen in de ruimte en met alter ego’s uit een verleden. De bruiloftstaart komt aan de orde. Het is een verhaal over de angst van een elfjarig meisje dat belandt in het huwelijksbed bij een zeventigjarige om na negen maand een kind te

baren. Hoe kan een volk dat dit soort geweld in zijn cultuur toestaat geen schuld dragen aan de huidige toestand, vroeg Kamaledin zich eerder op de avond al af. De Irakezen zelf moeten veranderen of er zal niets opgelost geraken, waarschuwt hij. 'Mijn leven: knippen en vervalsen, knippen en begraven', zo eindigt de verteller zijn verhaal.

Bagdad Bazaar – gezien in Monty op 18 maart 2008.

Tg Cactusbloem - *Oraal* - regie Hazim Kamaledin, première in december 2008.

Dominique Piedfort, Gazet van Antwerpen, 17/03/2008

"Het leven in Irak gaat verder"

De inval in Irak is vijf jaar geleden. De man in de straat lijkt daar nog nauwelijks wakker van te liggen. Ook om die reden presenteert kunstencentrum Monty Bagdad Bazaar. Een parcours dat leidt langs dans, theater, video en fotografie moet iedereen opnieuw wakker schudden.

Op de affiche van Bagdad Bazaar staat onder meer de in Antwerpen wonende Irakese kunstenaar Hazim Kamaledin. Dat onze journaals tegenwoordig liever openen met de bevalling van Kim Clijsters vindt hij begrijpelijk, maar niet te rechtvaardigen. "Europa blijft de kleine broer van de VS. Vandaar dat Irak hier heel weinig aan bod komt. Zo verdedigt de kleine broer onrechtstreeks de moordenaar. Het grote publiek is onder die brainwash bezweken."

Wie de werkelijkheid wel wil zien, kan tijdens Bagdad Bazaar terecht bij Ghedden. Dat is een video-installatie van Pieter Verhees via beelden, afkomstig van digitale camera's, mobieltjes en You Tube. Naar verluidt de enige kanalen om de realiteit ongefilterd het land uit te krijgen.

"Als Iraakse mens vind ik dat ons volk ook moet afrekenen met zichzelf. We zijn slachtoffer, maar zelf niet onschuldig. Dat laat ik in mijn theatervoorstelling Oraal zien. We hebben hier en daar zelf onze dictators gecreëerd", wil Kamaledin nog kwijt.

Denis Van Laeken, artistiek leider van Monty, zorgt voor wat extra duiding. "Er is een gewenning gekomen aan de 'slecht-nieuws-show' die uit Irak komt. De insteek die we via de kunstenaars proberen te maken, is om te laten zien dat het leven daar gewoon verder gaat. De kunstenaars zijn er nog steeds met hun werk bezig. Zo willen we Irak terug op de agenda plaatsen." Assistent-programmering Sigrid Janssens ziet nog een ander aspect. "Hoe bekijken de kunstenaars zelf die situatie in Irak?" Zo legde fotograaf Hadi Al Najjar de overlevingsdrang vast van de mensen in deze waanzinnige wereld. De man werkt nog steeds in Irak en zet het fotosalon samen op met de Brusselse fotograaf Karim Abraheem die terug naar zijn vaderland reisde.

Dominique Piedfort

'Bagdad Bazaar', Monty, Montigynstraat 7, Antwerpen: opening op 18 maart om 18u. De bijhorende tentoonstellingen lopen tot en met zondag 23 maart van 19u tot 20.30u, www.monty.be, 03-238.91.81

© 2008 Concentra

PHa, Gazet van Antwerpen, 3/05/2007

Nieuw Bagdad in Antwerpen

Verleden jaar maakte de Iraaks-Belgische theatermaker Hazim Kamaledin samen met vier Iraakse kunstenaars Vvredestad. Op 4 en 5 mei wordt de voorstelling, verrijkt met multimedia, hernomen in Sering in Borgerhout.

Bijna twintig jaar was Hazim van theatergezelschap Cactusbloem balling in België. Met diverse gezelschappen maakte hij in die jaren eigenzinnige theatervoorstellingen waarbij het fysieke acteren heel belangrijk was. Na het officiële einde van de oorlog in Irak keerde Hazim terug naar Bagdad. Hij vond er een stad die nog steeds in de ban was van het geweld. Bagdad, de stad van de vrede zoals ze eertijds bekend was, was een wrede stad geworden. Samen met vier Iraakse kunstenaars maakte hij over het leven in Bagdad verleden jaar Vvredestad. Deze voorstelling, waaraan multimedia is toegevoegd, wordt hernomen in de theaterwerkplaats Sering.

Er is meer. Ali Kadhum, de scenograaf van Cactusbloem, presenteert er kaligrafie. Dichter Saadi Yousif onderzoekt wat er overgebleven is van de rijke literaire traditie van zijn thuisstad Basra. Fadil al-Azzawi leest zijn gedichten. Ten slotte is er ook nog de film Temo van Ibrahim Selmo op 5 mei om 16u. Daarin gaat de scenarist Yaro ten onder aan de spanningen die het schrijven van een scenario over een tienjarig jongetje dat de oorlog overleeft, met zich meebrengt.

Cactusbloem i.s.m. Sering, Vvredestad, op 4 en 5 mei vanaf 20u in Sering, Groeningerplein 2, Borgerhout. Info: 03-272.03.30, www.sering.be

© 2007 Concentra

Inge Pierloz, Gazet van Antwerpen, 15/12/2006 'Irakezen maken theater'

Gevlucht voor de rampzalige situatie in Irak, vestigden vier Irakese theatermakers zich een aantal maanden geleden in Antwerpen. Ze kwamen terecht in een voor hen totaal vreemde cultuur. Uit hun ervaringen vloeide het theaterstuk Vvredestad, dat zondag in première gaat in de Monty in Antwerpen.

'Vvredestad' zondag in première in Monty

Antwerpen

Vvredestad is gebaseerd op De Danser van de Irakese dichter Salah Hassan en stelt de vraag: 'Waarom wordt iemand een danser in Irak?'. "In Irak worden dansers vaak afgestoten", vertelt Hazim Kamaledin van theatergezelschap Tg Cactusbloem. "Het stuk gaat vooral daarover, maar er worden ook heel wat achtergronden en ervaringen van de acteurs mee in het verhaal verweven."

Een boodschap willen ze niet meegeven. "Wij zijn geen boodschappers of wereldverbeteraars. De interactie tussen het publiek en ons is het belangrijkste", zegt Hazim. "Wij zijn gewoon kunstenaars die kunst willen maken", voegt Bassem eraan toe.

Ali, Azal, Bassem en Mokhallad leerden elkaar kennen op de universiteit in Irak. Ze studeerden samen af en werden professionele theatermakers. Ze kwamen elk afzonderlijk en om hun eigen redenen naar Antwerpen om de burgeroorlog in Irak te ontvluchten. Hier aangekomen, werden ze geconfronteerd met een totaal andere cultuur.

"De openheid en vrijheid hebben me het meest verrast", vertelt Azal. "Hier voeren mensen rechtstreeks dialoog met elkaar. Dat kennen wij niet in Irak. In ons land is er censuur en moet je constant op je hoede zijn. Je moet letten op wat je zegt, want elk gesprek kan worden afgeluisterd door een geheime agent. Hier is dat helemaal anders en als kunstenaar heb ik die vrijheid en openheid nodig."

Hun indrukken en ervaringen wilden de acteurs kwijt in een theaterstuk. Hazim kende de jongens van een eerder bezoek aan Irak en besloot hen te helpen. "Ik woon al zo'n negentien jaar in België, maar keer nog geregeld terug naar Irak voor coproducties met het Irakese theater. Daar leerde ik hen kennen. Nu probeer ik hen te introduceren in de theaterwereld in Antwerpen zodat ze na verloop van tijd hun eigen weg kunnen gaan."

Nu zondag gaat het stuk Vvredestad in première in de Monty in Antwerpen. De bedoeling is om in februari op tournee te gaan. Die zou van start gaan in Borgerhout.

Vvredestad, zondag 17 december om 20.30u, Monty, Montignystraat 3, Antwerpen.

© 2006 Concentra

Mark Cloostermans, De Standaard, 16/12/2006 'Altijd terug naar de wrede stad'

Interview. Iraakse theatermaker Hazim Kamaledin houdt de vinger aan de pols van zijn thuisland

Hazim Kamaledin werd een kwarteeuw geleden verbannen uit zijn land. Maar hij blijft ernaar terugkeren: „Irak blijft mijn moeder. En als je mama ziek is, ga je haar bezoeken.”

Van onze medewerker

Mark Cloostermans

ANTWERPEN.

VREDESTAD' is de oude naam van Bagdad. Hazim Kamaledin voegde er een tweede „v" aan toe, zodat de naam meer van toepassing is op het Bagdad van vandaag. Sinds Irak bevrijd is van Saddam Hoessein, is Kamaledin al meermaals teruggekeerd naar het land waaruit hij een kwarteeuw geleden werd verbannen.

„De eerste keer was een schok. Ik zag een oude, afgetakelde, seniele stad. Na vijf dagen ben ik het land weer uitgevlucht. Ik hield het niet uit. Maar telkens ga ik terug en telkens groeit de teleurstelling. Irak blijft mijn moeder. En als je mama ziek is, dan ga je haar bezoeken, hoe groot ook het risico is dat je loopt.”

De vraag hoe het verder moet met Irak en zijn verdeelde bevolking, inspireerde Kamaledin eerder al tot de voorstelling De tochten, waarin acteurs van het Iraakse Nationale Toneel meespeelden. Kamaledin zei toen te beseffen dat de cast geen enkele „zuivere" acteur telde. „Ik heb nu twee soorten kennissen in Irak: de oude generatie en de nieuwe generatie, zoals de acteurs in Vvredestad. De nieuwe generatie is opgegroeid onder het regime van Saddam Hoessein, maar is nog aan het studeren of studeert net af, waardoor ze haar integriteit bewaard heeft.”

Maar Kamaledin koestert geen wrok. „Iedereen die collaboreerde, had daarvoor een reden. Als je leeft onder een dictatuur, moet je bepaalde keuzes maken. Om te overleven, om aan geld te komen, om te werken. Dat is niet eenvoudig om te aanvaarden. Ik heb zelf een proces moeten doormaken om te kunnen omgaan met mensen die collaboreerden. Het is wel nuttig om de nuances te zien. Neem de kunstenaars. Sommigen kozen voor stilte, sommigen kozen voor commercieel, oppervlakkig werk en weer anderen kozen ervoor om kunst te blijven maken binnen de bestaande instellingen. Je verliest altijd iets: ofwel maak je niets meer ofwel behoud je je kunst, maar verlies je je ziel of andersom.”

„Het spijtige is dat er momenteel in Irak geen plaats is voor het verwerken van dat verleden. Dankzij de Amerikanen zitten alle collaborateurs weer op hun oude plaatsen. Ga je

solliciteren voor een job bij de Arabische CNN in Bagdad, dan wordt je cv bekeken in Washington. De mensen die nu in dienst worden genomen, werkten vroeger voor de televisiezender van de zoon van Saddam Hoessein. Het argument is dat zij ervaring hebben. De anderen - de doden, de afgetakelden, de gediscrimineerden - hebben geen ervaring kunnen opdoen, dus die mogen verder verdwijnen."

Vvredestad is een voorstelling met heel verschillende elementen. Coherentie bestaat niet meer in Irak, stelt Kamaledin, en dus ook niet in deze voorstelling. Het uitgangspunt is De danser, een poëtisch toneelstuk van de Irakees Salah Hassan, waarin de vraag wordt gesteld wat iemand bezielt die vandaag in Irak aan het dansen wil gaan. Na de val van het regime hoopt de danser zijn dans verder te kunnen zetten, maar hij ontdekt dat het regime niet wezenlijk veranderd is. Daardoor begint zijn lichaam in hoog tempo af te takelen.

Vrijplaats

De vzw Cactusbloem, die Vvredestad speelt, wil ook voet aan de grond krijgen in Irak. Kamaledin wil absoluut theater maken in zijn thuisland en Cactusbloem moet de rol van vrijplaats spelen. „Een cactus kan overleven op heel weinig water. Op dit ogenblik kan geen enkele instelling in Irak aanspraak maken op het etiket onafhankelijk'. Cactusbloem is ontstaan als een poging om toch een onafhankelijke plek te creëren waar genezing kan plaatsvinden."

Kamaledins projecten in Irak zouden in 2007 al vorm moeten krijgen, maar de regisseur is sceptisch: hij houdt er rekening mee dat er een burgeroorlog kan uitbreken en dat de toestand pas in 2009 min of meer stabiel zal zijn. „De Amerikanen hebben een zieke mens op de operatietafel gelegd, hem opengesneden en nu staan ze te twijfelen wat ze moeten doen. Weggaan is een ramp, blijven ook. Ik ben er zeker van dat de chirurg enkele scharen en andere instrumenten in het lichaam van de zieke zal achterlaten."

De spelers beklemtonen dat spanningen tussen soennieten en sjiïeten in België geen rol spelen, maar ze worden stil als ik hen vraag naar het incident bij de Roma, begin deze week. „Ze distantiëren zich ervan", vertaalt Kamaledin. „Ik vang wel bepaalde signalen op en ik heb Pol (Schyvens, directeur van de Roma, red.) al honderd keer gezegd dat hij fout bezig is. Hij weet niet hoe hij de mensen moet benaderen. Ik heb een keer met zijn ploeg samengewerkt om een niet-Westerse manier te vinden om de buurt te benaderen, maar daar gelooft hij niet in."

„Het spijt me, maar de Roma brengt alleen leven voor de blanken in de buurt. Het is een kwestie van arrogantie. Ieder theater wil alloctonen in de zaal, maar het ontbreekt hen aan expertise. Ze spreken over de hoofden van de mensen. De alloctonen worden vertegenwoordigd, maar ze vertegenwoordigen zichzelf niet. Neem de werking van de vzw Moussem. Je moet werken met de mensen die hier wonen, maar Moussem toont alleen maar kunst uit het thuisland. Ze krijgen een massa geld om gedateerde folklore te brengen, exotische vruchten uit verre landen. Vorige week trad Osama Abdulrasol op in Rataplan. Behalve mijn zoon zaten er alleen maar blanken in de zaal. Dat is niet goed, hé?"

Cactusbloem speelt „Vvredestad". Zondag om 20.30u in Monty te Antwerpen. Reservatie: 03-238.91.81. www.monty.be